

Bill Traylor, kresba

**ART
BRUT
FILM
OLOMOUC**

**ART BRUT V USA
JEFFREY WOLF**
A JEHO FILMY O SPONTÁNNÍCH TVŮRCÍCH

ARCIDIECÉZNÍ MUZEUM OLOMOUC
SÁL MOZARTEUM
VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 3, OLOMOUC

ČT 31/3/2022
18:00 – 20:00 HODIN
www.muo.cz

**11 JEDENÁCTÝ ROČNÍK
PŘEHLÍDKY FILMŮ
(O) ART BRUT**

muo MUZEUM UMĚNÍ
OLOMOUC

kresba: Bill Traylor (1853-1949)

a b c d

ART BRUT FILM OLOMOUC

11. ROČNÍK PŘEHLÍDKY FILMŮ (O) ART BRUT
MUZEUM UMĚNÍ OLOMOUC – ARCIDIECZŇNÍ
MUZEUM OLOMOUC / SÁL MOZARTEUM
VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 3
31. BŘEZEN 2022, 18:00H

ART BRUT V USA JEFFREY WOLF A JEHO FILMY O SPONTÁNNÍCH TVŮRČÍCH

Bill Traylor, autoportrét

PROGRAM

ZAHÁJENÍ PAVEL KONEČNÝ

1 BILL TRAYLOR: CHASING GHOSTS (HONBA ZA DUCHY)

2018 • 75 min.

2 JAMES CASTLE: PORTRAIT OF AN ARTIST (PORTRÉT UMĚLCE)

2008 • 53 min.

3 ELIJAH PIERCE

2010 • 3 min.

4 NELLIE MAE ROWE

2010 • 3,5 min.

5 WILLIAM HAWKINS

2010 • 8 min.

ZÁVĚR

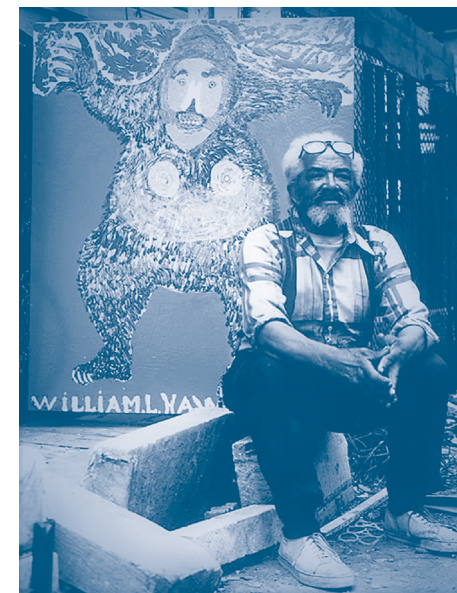
se začala věnovat tvorbě panenek a obrazů. Přibližně v této době začala Roweová na svém dvoře instalovat své práce, zvat návštěvníky, aby se přišli podívat, hrála gospelové melodie na elektrické varhany. Poprvé získala pozornost širšího publika po svém zařazení na výstavu „Missing Pieces: Georgia Folk Art 1770–1976“ v roce 1976. Mae Rowe zemřela 18. října 1982 ve Vinnings, GA. Dnes jsou její díla mimo jiné uložena ve sbírkách Smithsonian American Art Museum ve Washingtonu, High Museum of Art v Atlantě a Metropolitan Museum of Art v New Yorku

Nellie Mae Rowe

WILLIAM HAWKINS (1895–1990)

Malíř Hawkins se narodil na venkově v Kentucky 1895 a v roce 1916 se přestěhoval na sever do Columbus Ohio, kde prožil zbytek svého života. V dětství a dospívání v Kentucky získal zkušenosti a blízký vztah ke zvířatům. V Columbusu zastával Hawkins postupně řadu nekvalifikovaných zaměstnání, řídil nákladák a dokonce provozoval malý nevěstinec. Byl dvakrát ženatý a tvrdil o sobě, že zplodil asi dvacet dětí. Svá díla kreslil a prodával již ve 30. letech, ale malovat obrazy ve stylu, který jej proslavil, začal až koncem 70. let. Od té doby pracoval na svých obrazech téměř bez přestávky, navzdory nemoci a postupujícímu věku. Zpočátku Hawkins používal k tvorbě levné a snadno dostupné materiály: emailové barvy v základních barvách (vyřazené z místního železářství) a jeden tupý štětec. Později, když si to mohl dovolit, maloval na masonit, který preferoval, protože „nenasával barvu“ jako karton nebo překližka. Někdy kapal barvu nebo ji nechal stékat po povrchu, když ji nakláněl, aby mohl, jak říkal, „sledovat, jak se malba

William Hawkins

tvoří sama“. Kolem svých obrazů často maloval propravené okraje a přikládal materiály jako dřevo, šetk, fotografie z novin nebo nalezené předměty. Hawkins v roce 1989 prodával mrtvici, ze které se zotavil jen částečně a zemřel o několik měsíců později, v roce 1990. Hawkins shrnul své tvůrčí touhy poznámkou: „Musíte udělat něco úžasného, aby lidé věděli, kdo jste.“

William Hawkins

ELIAH PIERCE (1892–1984)

Řezbář Elijah Pierce se narodil v roce 1892 jako nejmladší syn bývalého otroka na farmě. S řezbářstvím začal již v raném věku, když mu jeho otec dal první kapesní nůž. V sedmi letech začal vyřezávat malé figurky zvířat. V pubertě se rozhodl, že nechce být farmářem. Zajímal se o holičství, což bylo řemeslo, které mu umožnilo mít určitou nezávislost a mohl získat práci kdekoli. V roce 1920 získal Pierce kazatelskou licenci od své domovské církve v Baldwynu. V září 1923 se podruhé oženil, našel si práci jako holič a začal vážně s vyřezáváním. Počátkem 30. let začal svá trojrozměrná díla adjustovat na kartonové nebo dřevěné pozadí. Pierce si v roce 1951 otevřel vlastní holičství a jeho dílo umělce a laického kněze stále rostlo. Holičství na Long Street bylo pohostinným místem setkávání. Zákazníci se přicházeli nejen ostříhat, ale diskutovat o novinkách dne. Jeho díla kromě náboženských témat ukazují vztah k baseballu, boxu, komiksům a filmům. Odrážejí také jeho zájem o národní politiku a jeho uznání amerických hrdinů, kteří bojovali za spravedlnost a svobodu. Prostřednictvím svých řezbářských prací Pierce vyprávěl svůj vlastní životní příběh a zaznamenával afroamerické zkušenosti. Až začátkem 70. let se stal známým mimo místní komunitu. Boris Gruenwald objevil dílo Elijaha Pierce na výstavě Columbus YMCA. Během několika let se stal Pierce známý jak na národní, tak na mezinárodní úrovni. V roce 1973 získal Pierce první cenu na Mezinárodním setkání naivního umění v Záhradu v Jugoslávii. Elijah Pierce zemřel 7. května 1984. Ačkoliv bylo o jeho tvorbě hodně napsáno, lidé si jej pamatovali především jako laskavého, mírného a vtipného muže, který byl přítelem a rádcem mnoha lidí.

Elijah Pierce, reliéf

Elijah Pierce

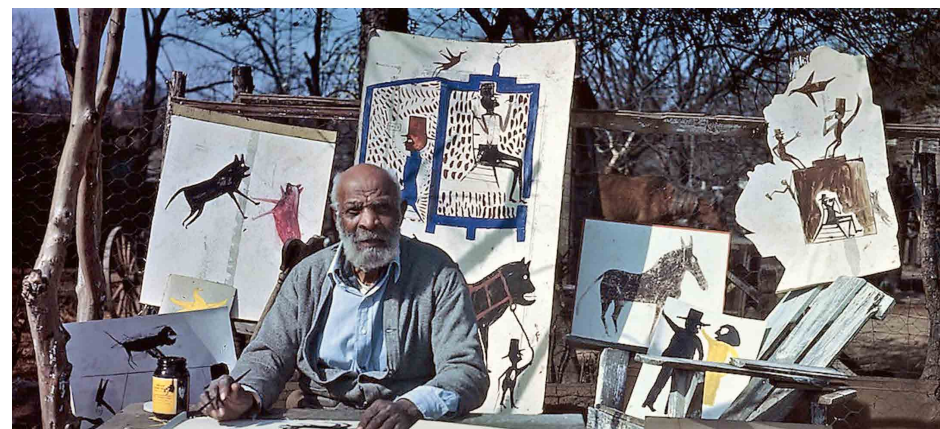
NELLIE MAE ROWE (1900–1982)

Nellie Mae Rowe byla afroamerická umělkyně z jihu venkova USA, samouk známý svými jedinečnými kresbami a sochami. Pomocí každodenních materiálů, včetně žvýkaček, fixů, obalů od vajec a tácu na jídlo, spojila osobní mytologii s křesťanskou symbolikou. „Cítím se skvěle jako umělec. Ani jsem nevěděla, že se jím někdy

Nellie Mae Rowe

stanu. Jen mě to překvapuje,“ řekla jednou. Umělkyně se narodila jako Nellie Mae Williamsová 4. července 1900 ve Fayetteville v Georgii. Vyrostla na farmě svého otce, kde se u ní objevily rané sklony ke kreslení a řemeslům. V roce 1916 se provdala za svého prvního manžela Bena Wheata a v příštích několika desetiletích pracovala převážně jako pomocnice na farmě. Po smrti svého druhého manžela Henryho Rowea v roce 1948

BILL TRAYLOR: CHASING GHOSTS (HONBA ZA DUCHY)

dokumentární film • 75 min • prosinec 2018

Celovečerní dokumentární film zkoumající život jedinečného amerického tvůrce černošského původu, muže s pozoruhodnou a až nepravděpodobnou biografií. Bill Traylor se narodil ještě v době otroctví v roce 1853 ve venkovské Alabamě na jihu USA a žil zde v období 1853–1949.

Film usiluje o oživení ducha a tajemství Traylova spontánního umění, využívá pro to zasazení do historického a kulturního kontextu té doby, v němž bylo velkým mezníkem zrušení otroctví. Po občanské válce zůstal Taylor nadále ve farmářském prostředí a pokračoval v obdělávání půdy až do dvacátých let 20. století. Jako stárnoucí muž se přestěhoval do Montgomery a pracoval v podivných zaměstnáních v prosperující segregované černošské čtvrti. Na konci 80. let se Traylor stal bezdomovcem, tehdy začal kreslit a malovat, a to jak vzpomínky, tak scény z prostředí radikálně se měnící městské kultury. Traylor vymyslel svůj vlastní vizuální jazyk, aby zaznamenal příběhy svého života, překládal vlastně ústní kulturu do něčeho originálního, silného, do pozoruhodných vizuálních forem. V letech 1939–1942 vytvořil více než tisíc kreseb a maleb. Traylor byl během svého života svědkem hlubokých společenských a politických změn zahrnujících otroctví, rekonstrukci, segregaci Jima Crowa a Velkou migraci.

Film Chasing Ghosts se snaží rozšířit i chápání období transformace, doby, kdy černoši prosperovali jako obchodní profesionálové v Montgomery, navzdory tomu, že žili ve strachu z nestálosti Jima Crowa Southa, který ovlivňoval každodenní život. Traylor vytvořil svůj vlastní vizuální jazyk jako prostředek ke komunikaci a zaznamenávání konkrétních událostí svého života. Je cennější o to, že

Bill Traylor, kresba

jeho umění je jediným dílem černošského umělce té doby, které přežilo. Kresby a malby na vyřezané lepence začal Bill Traylor vytvářet až jako starý muž; přitom výbuch jeho kreativity demonstrovalo i jedinečné zvládnutí umělecké techniky. Až by se tak rozhodl, stal se vlastně jakýmsi kronikářem své doby. V samotném filmu jsou použity dramatickým až překvapivým způsobem step, dobová hudba a mluvené slovo, vyvážené doplněné archivními fotografiemi a záběry, ale hlavním tématem jsou samozřejmě Traylorovy pozoruhodné kresby a malby, které odhalují velikost talentu jednoho z nejvýznamnějších amerických spontánních umělců. Film odráží bouřlivou dobu zapomenutého světa a jeho marginalizovaných lidí, která dodnes rezonuje. Nedávno byl otevřen nový památník lynčování a muzeum kulturního dědictví v Montgomery, jen pár bloků od místa, kde Bill Traylor tvořil a pracoval. Tvůrci filmu Bill Traylor: Chasing Ghosts Jeffrey Wolfovi se podařilo předložit v dokumentu přesvědčivý lidský příběh muže, který prožil dlouhý život v extrémních

těžkostech éry legalizovaného rasového ponižení, a stal se nakonec jedním z nejvýznamnějších amerických umělců, vystavených v muzeích a sbírkách po celém světě. Wolfův film sehrál podstatnou roli v zpřístupnění fascinujícího Traylorova uměleckého odkazu široké veřejnosti.

JEFFREY WOLF režisér / producent / střiháč

natočil před filmem o Billu Traylorovi dokument *James Castle: Portrait of an Artist*, oceňovaný film, kterým se ponořil do života a tvůrčího procesu neslyšícího tvůrce Jamese Castlea, jak ho vyprávějí rodinní příslušníci, umělci a členové komunity neslyšících. Z jeho dílny pocházejí také krátké filmy o následujících umělcích, Elijah Pierce, William Hawkinsovi. Jako střiháč celovečerních filmů je Wolf oceňován také za svou filmovou práci s významnými režiséry, jako jsou Arthur Penn, Sidney Lumet, David Grubin, John Waters a další.

JEFFREY WOLF, NEW YORK POZNEJTE SBĚRATELE ART BRUT A FILMAŘE

ROZHOVOR »

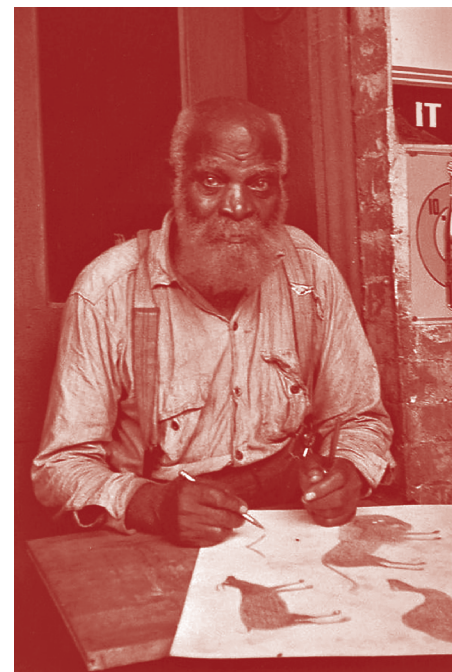

Jeffrey Wolf, *James Castle: A Retrospective*, Philadelphia Museum of Art

MEDAILONY AMERICKÝCH SPONTÁNNÍCH TVŮRCŮ NA PŘEHLÍDCE ART BRUT FILM OLOMOUC 2022

BILL TRAYLOR (1853–1949)

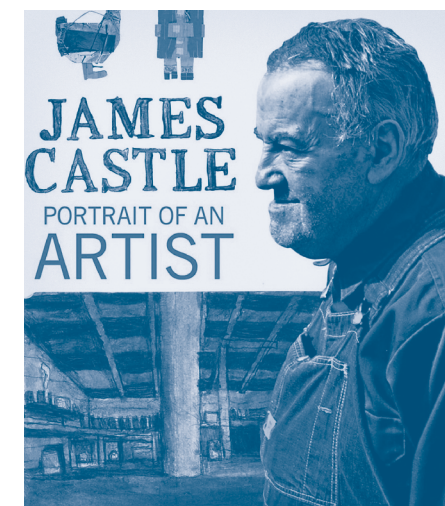
Na rohu ulice v rušném Montgomery v Alabamě v roce 1939 každý den sedával osmdesátiletý bezdomovec, který maloval a kreslil. Bill Traylor se narodil do otroctví a po šedesáti letech práce na farmě se do města přestěhoval bez prostředků a ve špatném zdraví. Na použitých kartonech ztvárňoval stovky výjevů z plantáží, kde pracoval, z farmářského a také městského života, který rád pozoroval. Jeho obrazy (převážně lidí a zvířat) jsou hravé, poetické, živé i tajemné. Traylor, který zemřel v roce 1949, se nedožil svého uměleckého úspěchu: akvizice High Museum of Art, Schomburg Center a MoMA a expozic představujících jeho práci v Corcoran Gallery, Studio Museum v Harlemu, American Folk Art Museum, David Zwirner Gallery a Smithsonian Museum of American Art (zde v roce 2019 byla jeho první velká retrospektiva).

Bill Traylor

JAMES CASTLE (1899–1977)

Tvůrce James Castle se narodil v roce 1899 Frankovi a Mary Castleovým v řídce osídlené horské komunitě Garden Valley v Idahu. Jeho rodiče sloužili jako poštmistři v Garden Valley v letech 1901 až 1923. James, pátý ze sedmi přeživších dětí, byl hluchý od narození. Začal kres-

James Castle

lit asi v šesti letech a od deseti do patnácti let navštěvoval školu pro neslyšící a nevidomé ve městě Gooding v Idahu, 150 mil daleko. Castleho rodina se přestěhovala do Star, Idaho v roce 1923. Otec Frank Castle zemřel v roce 1927 a matka Mary se přestěhovala s Jamesem v roce 1931 do nemovitosti na předměstí Boise. Když jeho matka v roce 1948 zemřela, James nadále žil v domě Boise se svou sestrou a jejím manželem Guyem Wadem a jejich čtyřmi dětmi až do své smrti v roce 1977.

James Castle získal uznání jako umělec na počátku 50. let, když jeho synovec Bob Beach, navštěvující Museum Art School v Portlandu v Oregonu, ukázal kresby strýce svým učitelům. Castleova práce pak byla prezentována na výstavách po celém severozápadě a zejména letech 1963 a 1976 v Boise Gallery of Art, nynějším Boise Art Museum.

Existuje nějaká výstava v této oblasti umění, kterou považuješ za zvláště důležitou? A proč?

Výstava „Folk Sculpture USA“ v The Brooklyn Museum mě povzbudila, abych pomohl Elijahu Pierceovi a představil ho obchodníkům. Galerie Corcoran „Černé lidové umění v Americe: 1930–1980“ byla přelomová. Cestovala po celých Spojených státech a otevřela pole mnoha tehdy neznámým umělcům. Smithsonian American Art Museum, „Mezi světy: Umění Billa Traylora“. Tato přehlídka byla nejkomplexnějším zpracováním všech umělců v oboru. Má také skvělý katalog.

Jsou v této oblasti nějakí lidé, o kterých si myslíš, že byli obzvláště důležití pro to, aby vydláždili cestu této tvorbě?

Bert Hemphill mě naučil o dílech psát. Harris Diamant mě naučil formě. Phyllis Kind nabídla kritické myšlení, kterého jsem si velmi vážil a nikde jinde jsem ho nemohl dostat.

Jsi členem správní rady Muzea lidového umění v New Yorku – co tato role obnáší?

Jmenuje se to vlastně Rada pro art brut a umění samouků. Účelem této skupiny je pomoci kurátorům pochopit, co je důležité pro členy muzea a širokou veřejnost. Prál bych si, aby se tato skupina setkávala častěji.

Na čem v současné době pracuješ?

Zajímám se o umění a moje filmy budou s největší pravděpodobností pokračovat tímto započatým směrem. Rád bych se zabýval důvodem, proč byla tato díla vynechána z diskuse o dějinách umění

25. října 2019 – Odhalení Historic Marker pro Billa Traylora v Montgomery, AL. Bývalý starosta Montgomery Todd Strange, Jeffrey Wolf, Christy Anderson a Judy Saslow.

20. století a jak si můžeme znovu představit nebo rekontextualizovat způsob, jakým vidíme a mluvíme o vlivu, který mnoho samouků mělo na současné umění, svět jako celek. Jak již bylo řečeno, hodně jsem přemýšlel o Romare Bearden. Myslím, že je spojnicí mezi Billem Traylorem a některými současnými afroamerickými umělci.

Tento rozhovor galeristky Jennifer Lauren Gilbert s filmařem a sběratelem Jeffrey Wolfe byl zveřejněn na webových stránkách Jennifer Lauren Gallery dne 23. listopadu 2020. Děkujeme Jennifer za možnost zveřejnění tohoto textu u příležitosti přehlídky Art brut film Olomouc 2022.

Elijah Pierce, reliéf

James Castle, kresba

James Castle
v Jeffreyho sbírce

Kdy začal tvůj zájem o obor outsider/folk art?

Bylo to v roce 1971, jako druhák na vysoké škole jsem se poprvé setkal s Elijahem Piercem (1892–1984). Seděl sám v umělecké galerii Hopkins Hall na Ohio State University obklopený stěnami s malovanými reliéfními řezbami. Studoval jsem film a fotografii, ale cestou do školy jsem často procházel budovou galerie umění. V ten den jsem se nedostal do třídy. Pierce strávil tři hodiny jako můj osobní průvodce galerií a vyprávěl mi příběhy o náboženských podobenstvích, osobních dobrodružstvích, americké historii a dalších tématech, o které jsem ho po prvním setkání při mnoha příležitostech žádal. Od té chvíle jsem hledal vizuální a psaný materiál o umělcích bez formálního vzdělání, jako je Pierce. Narazil jsem na katalog od Williama A. Fagalyho, který mi představil sestru Gertrudu Morgan, Bruce Brice a Clementine Hunter. Spisy teoretika Rogera Cardinala mi ukázaly art brut a další umělce mimo Spojené státy. Prostřednictvím Phyllis Kind jsme se Jeany a já seznámili s historičkou umění, kurátorkou Elkou Spoerri, jejíž manžel byl součástí objevu Adolfa Wölflího. V roce 1978 jsme jeho dílo viděli ještě svázané v knihách Kunstmusea ve švýcarském Bernu. V rámci tohoto výletu nás uchvátila návštěva muzea l'Art Brut v Lausanne.

Kdy ses stal sběratelem tohoto umění? Kolik si myslíš, že máte kusů nyní ve své sbírce? A vystavujete něco z toho na stěnách vašeho domova nebo jinde?

Začali jsme sbírat díla Elijaha Pierce na začátku 70. let. Nejsme sběrateli od podlahy ke stropu. Kromě několika umělců, se kterými jsme měli nějaký osobní kontakt, máme Jeany a já tendenci shromáždit jeden nebo dva vynikající kusy od jakéhokoliv daného umělce. I přesto máme ve sbírce přes 100 kusů. Dílo je vždy primárně zavěšeno v našem bytě v New Yorku, ale některá z nich cestovala po mnoha výstavách na národní i mezinárodní úrovni, včetně Moore College of the Arts, Philadelphia Museum of Art, The Corcoran Gallery, The Smithsonian American Art Museum, The Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Muzea amerického lidového umění, Canton Museum of Art a naposledy Barnes Foundation.

Můžeš nám říct něco o své minulosti?

Jeany a já jsme vyrůstali s rodiči přistěhovalci, kteří přežili holocaust. Stále mi není jasné, jestli to má nějaký vliv na náš zájem o obor nebo ne. Jako Američan první generace jsem se cítil odtržen od hlavního proudu. Vždy jsem chtěl otevřít mysl lidí novým nápadům a změnám. Chodil jsem

Martín Ramírez, Elijah Pierce, Bessie Harvie, Steve Asby, Howard Finster, Miles Carpenter a Russell Gillespie ve sbírce Jeffreyho Wolfa

na filmovou školu a pracoval jsem v médiích, většinou jako střiháč, ale také v několika dalších oborech. Zdá se, že mé zájmy zahrnují témata, která se přiklání k sociální spravedlnosti a osvícenému chování.

V roce 2008 jsi režíroval dokument o outsiderovi Jamesi Castleovi s názvem „Portrait of an Artist“ – co vedlo k této změně a přání vytvořit dokument o individuálním umělci, který byl neslyšící?

Počínaje výstavou Corcoran Gallery „Černé lidové umění v Americe: 1930–1980“ jsem poprvé cítil, že jde o pohyb. Přehlídka byla tím zlomovým okamžikem. Už jsem byl ve své kariéře velmi etablovaný a rozhodl jsem se, že si mohu občas vzít volno a natočit vlastní filmy. Dokonce jsem založil nadaci na podporu této myšlenky. Nadace pro americké umělce samouky a byla založena spolu s Philadelphia Museum of Art. Spolu s poradním sborem jsme zvažovali okruh tvůrců jako náměty pro první film a okolnosti mě zavedly k Jamesi Castleovi. Jeho hluchota při rozhodování vůbec nehrála žádnou roli. Bylo to umění, které mě přitahovalo k Jamesi Castleovi – skutečnost, že byl hluchý, je však jistě součástí jeho vyprávění. „Portrét umělce“ je ve skutečnosti dokonalým názvem, který dokládá Castleovu práci a etiku. Je nejčistší definicí toho, co je umělec, a zdá se být dobrým tématem k diskusi o složitosti tématu spontánního umění.

Co vedlo k dokumentárnímu filmu o Billu Traylorovi, který je v současnosti promítán po celé Americe. Co tě na Traylorovi tolik zajímá a kolik let trvalo, než se tento dokument realizoval?

Film přetváří způsob, jakým vidíme a mluvíme o Billu Traylorovi a jeho vlivu na umělecký svět. Natočit film o umělci je jako kurátorovat výstavu. Po osmi letech výzkumu a střihů a po úspěšném turné po filmových festivalech a zpoždění kvůli vypuknutí Covid 19 s potěšením oznamuji, že The Film Forum, přední newyorská instituce pro nezávislé premiéry, nabídlo dvoutýdenní angažmá pro *Bill Traylor: Chasing Ghosts* na jaro 2021. S tímto závazkem získal náš film známý distributor Kino Lorber a uvede jej v dalších nezávislých kinech po celé Severní Americe a na digitálních platformách. Je to velké vítězství pro film, pole i samotného Billa Traylora. Kickstarter nám pomohl vybrat peníze na jedno třídní natáčení. Na vytvoření filmu se podílelo mnoho dobrých lidí od finanční až po kreativní podporu. Nejdůležitějším byl Fred Barron, Jeany Nisenholz-Wolfová a Daphne McWilliamsová; Henry Adebbonjo; Keith Reamer, Smithsonian American Art Museum a Leslie Umberger, kurátorka.

Jsou v této oblasti ještě nějakí umělci, o kterých jste vytvořili dokumenty? Existují důvody, proč jste si vybrali určité osoby?

Kromě James Castle: *Portrait of an Artist* a Bill Traylor: *Chasing Ghosts* jsem také natočil krátké filmy o následujících umělcích: James „Son Ford“ Thomas, Elijah Pierce a Gregory Van Maanen. Mám také materiály pro natáčení krátkých filmů o Williamu Hawkinsovi a Martinu Ramirezovi. Obzvláště mě zajímá Ramirez, protože mě fascinuje myšlenka, že on, Castle a Traylor použili nalezené materiály ve třech zcela odlišných geografických a sociálních prostředích.

Jaký styl práce, pokud nějaký, je pro vás v této oblasti obzvláště zajímavý? (Je to například výšivka, kresba, socha a tak dále)

Pro mě nejsou tak důležité materiály, jako kvalita, jedinečnost a narativnost práce. Chci vyprávět příběhy umělců dosud nezařazených do historie umění 20. století.

Můžete nám říct, jaký máš názor na termín outsider art, jak jej cítíš a zda existují nějaké další termíny, které bychom snad měli používat?

Tyto termíny se staly značkou. Když mluvíme s lidmi mimo obor, zdá se to být zkratka. Podmínky nemají nic společného s procesem tvorby v umění. Toto umění nelze vykládat jako jednotnou oblast.

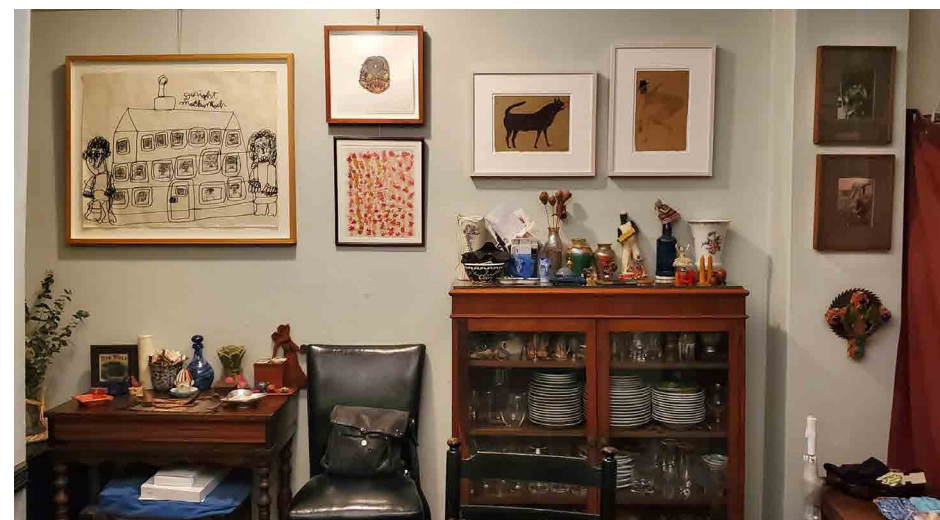
Řekl bys, že máš ve své sbírce oblíbeného umělce nebo dílo? A proč?

Bill Traylor, kresba

Miluji je všechny. V různých dobách některé více než jiné. Jsou to díla, které nevlastníme, i ty které máme ve sbírce – William Hawkins, William Edmondson a Carlo Zinelli.

Kde bys řekl, že nakupuješ většinu prací do své sbírky: v ateliéru, na uměleckých veletrzích, na výstavách, aukcích nebo přímo od umělců? Platí všechny uvedené možnosti.

Dwight McKintosh, JB Murray, Bill Traylor a další